

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων
Α΄ & Β΄ Δημοτικού
Το δελφίνι**

4ος τόμος

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

**Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου**

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Τασούλα Τσιλιμένη,
Λέκτ. του Πανεπ. Θεσσαλίας
Νικόλαος Γραΐκος, Εκπ/κός
Λεων. Καΐσαρης, Εκπ/κός
Μάνια Καπλάνογλου,
Επικ. Καθ. του Παν. Αιγαίου

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αλέξανδρος Ακριτόπουλος,
Λέκτ. Πανεπ. Δ. Μακεδονίας
Ι. Μπάκανος, Σχ. Σύμβουλος
Ηλ. Αναγνώστου, Σχ. Σύμβ.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βασιλική Λαμπίτση,
Σκιτσογράφος-Εικον/φος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Θεόδ. Τάσιος, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘ. ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Π. Μπερερής, Χ. Παπαρίζος
Σύμβ. του Παιδ. Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

**Νικολέττα Γκλιάου, Μόνιμη
Πάρ. του Παιδ. Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

**Αλέξης Κυριτσόπουλος,
Εικαστικός καλλιτέχνης**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤ. ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ACCESS Γραφ. Τέχνες Α.Ε.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Τασούλα Τσιλιμένη
Νικόλαος Γραίκος
Λεωνίδα Καίσαρης
Μάνια Καπλάνογλου**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ**

**Ανθολόγιο Λογοτεχνικών
Κειμένων**

Α΄ & Β΄ Δημοτικού

Το δελφίνι

4ος τόμος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η προσαρμογή του βιβλίου έγινε από την Ομάδα ανάπτυξης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προσβάσιμου από αμβλύωπες μαθητές, του έργου «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες – Οριζόντια Πράξη».

Προσευχή

**Παναγιά μου, Παναγίτσα,
που έχεις το Χριστό**

αγκαλίτσα

**πάρε στη χρυσή ποδιά σου
τα παιδιά της γης,**

κοντά σου

**άσπρα, κίτρινα, μαυράκια
όλα του Χριστού αδερφάκια**

**δίπλα στο Χριστό
να τα έχεις
να μπορείς
να τα προσέχεις.**

Θέτη Χορτιάτη

Χριστουγεννιάτικο δέντρο

Καμπανούλες,
καμπανούλες
κρεμαστές μικρές χαρούλες,
και μπαμπάκι αντί
για χιόνια
στα μικρά του δέντρου
κλώνια.

**Μπάλες μπάλες και κεράκια
κι αναμμένα φαναράκια
και παιχνίδια κι αγγελούδια
κι άλλα χίλια δυο καλούδια.**

**Κάτω χαμηλά στη βάση
μάγοι και βοσκοί έχουν
φτάσει,
και προς της κορφής
τα μέρη
φέγγει λαμπερό ένα αστέρι.**

Ρένα Καρθαίου

**Ποια στολίδια ήταν
κρεμασμένα στο
χριστουγεννιάτικο δέντρο;
Τι υπάρχει στη βάση του
δέντρου και τι στην κορυφή
του;**

**Ρώτησε τους γονείς σου
αν θυμούνται κάποιο
ποίημα για το χριστουγεν-
νιάτικο δέντρο, που έλεγαν
όταν εκείνοι ήταν μαθητές.**

Φτιάξε με τους συμμαθητές σου μια συλλογή με όσα ποιήματα συγκεντρωθούν.

Φαντάσου ότι γίνεται ένας διαγωνισμός για το πιο παράξενα στολισμένο δέντρο. Τι θα κρέμαγες στα κλαριά του; Θέλεις να το ζωγραφίσεις;

Για ν' ακούσεις τραγούδια με θέμα το χριστουγεννιάτικο δέντρο, σου προτείνουμε: α) το «Δεντράκι μου περήφανο»

**από το CD Χριστούγεννα.
16 Τραγούδια από όλο τον
κόσμο και β) «Το Χριστου-
γεννιάτικο δέντρο» και
«Το έλατο που έγινε
χριστουγεννιάτικο δέντρο»
από το CD Χριστούγεννα
No 1. Ουράνιο τόξο.**

**Φτιάξε με τους συμμα-
θητές σου ο καθένας τη
δική του χριστουγεννιάτικη
κάρτα. Πάρτε ένα κομμάτι
χρωματιστό χαρτόνι και
διπλώστε το στη μέση,
ώστε να του δώσετε το
σχήμα της κάρτας.**

**Ζωγραφίστε στην
εξωτερική πλευρά ένα
χριστουγεννιάτικο θέμα και
στην εσωτερική γράψτε
ευχές. Στολίστε το
χριστουγεννιάτικο δέντρο
της τάξης.**

Ο Αϊ-Βασίλης θα βρει το δρόμο του

Ο Ιβάν και η οικογένειά του εγκαταλείπουν τον τόπο τους κι όλα τα υπάρχοντά τους, μαζί και την Ευτυχού, τη γάτα τους, εξαιτίας της καταστροφής που προκάλεσε μια χιονοστιβάδα. Είναι παραμονές Χριστουγέννων. Στην κατασκήνωση της νέας χώρας που μεταφέρθηκαν όλα είναι χιονισμένα και στολισμένα. Ο Ιβάν είναι σκεφτικός. «Θα μπορέσει άραγε να με βρει φέτος

ο Αϊ-Βασίλης;» αναρωτιέται καθώς ρίχνει το γράμμα που έγραψε για τον Αϊ-Βασίλη στο γραμματοκιβώτιο. Είναι παραμονή Πρωτοχρονιάς και στη στολισμένη αίθουσα της κατασκήνωσης όλοι γιορτάζουν.

Ο Ιβάν κοίταζε χαρούμενος τους γονείς του που χόρευαν ξέφρενα. Τους καμάρωνε. Ξαφνικά ο πατέρας κάνοντας μια απότομη φιγούρα, τον άρπαξε παρασύροντάς τον στο χορό.

Δίχως να καταλάβει ο Ιβάν βρέθηκε στην αυλή, κάτω από το μεγάλο έλατο που ήταν στολισμένο με ολόλευκες μπάλες χιονιού. Άρχισαν να χορεύουν και οι τρεις τους γύρω απ' το δέντρο και ξαφνικά η μαμά φώναξε:

- Α! Ένα όμορφο κουτί κάτω απ' το δέντρο!

- Για να δούμε, Ιβάν, άνοιξε το κουτί, είπε ο πατέρας και τον παρέσυρε χορεύοντας μαζί του.

- Μα πατέρα ... δεν ξέρουμε κουτί, δίστασε ο Ιβάν.

- Για να δούμε τότε ... Ίσως γράφει για ποιον είναι, είπε η μαμά κι έσκυψε και διάβασε πάνω από το κουτί:

Για τον Ιβάν
Κατασκηνώσεις
Ακριτοβουνίου

- Άνοιξέ το, επέμενε ο πατέρας. Ένας περίεργος θόρυβος ακουγόταν μέσα απ' το κουτί.

- Κάνε γρήγορα, επιτέλους... Ξεπαγιάσαμε, διαμαρτυρήθηκε η μαμά.

Και τότε, μπροστά στα μάτια όλων, μέσα απ' το κουτί ξεπρόβαλε

ένα γατάκι. Ήταν ολόασπρο και φορούσε μια κόκκινη κορδέλα στο λαιμό ολόιδια με κείνη που φορούσε η μαμά στα μαλλιά της τις γιορτές. Τους κοίταξε φοβισμένο, ενώ έτρεμε λιγάκι απ' το κρύο.

- Ω, πόσο μοιάζει με την Ευτυχού! φώναξε ο Ιβάν και πήρε στην αγκαλιά του το γατάκι για να το ζεστάνει. Οι γονείς του κοιτάχτηκαν στα μάτια χαρούμενοι.

- Και πώς θα το ονομάσεις; ρώτησαν.

**- Ασπρουλού, είπε με
σιγουριά ο Ιβάν κι έπειτα
γέλασε χαρούμενα.**

**Ασπρουλού είναι ό,τι
πρέπει νομίζω ...**

- Ωραία ιδέα, είπε η μαμά.

**Ώρα για ύπνο όμως γιατί αν
μείνουμε κι άλλο εδώ θα
ξεπαγιάσουμε κι εμείς και η
Ασπρουλού σου.**

Κατερίνα Αναγνώστου

Τι ήταν εκείνο που έκανε τον Ιβάν να σκέφτεται ότι ο Αϊ- Βασίλης δε θα έβρισκε τον δρόμο για να φέρει το δώρο του;

**Τι νομίζεις ότι έγραφε ο Ιβάν στο γράμμα που έστειλε στον Αϊ-Βασίλη;
Τι θα έγραφες εσύ στο δικό σου;**

Με τους συμμαθητές σου αναζητήστε παλιές κάρτες που να απεικονίζουν τον Αϊ-Βασίλη και ο καθένας ας φτιάξει την ιστορία του.

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς

Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά κι
αρχή του Γεναρίου,
Άγιος Βασίλης έρχεται από
την Καισαρεία,
βαστά εικόνα και χαρτί,
χαρτί και καλαμάρι,
το καλαμάρι έγγραφε και το
χαρτί μιλούσε.

- Βασίλη, πόθεν* έρχεσαι
και πόθεν κατεβαίνεις;
- Από τη μάνα μ' έρχομαι
και στο σχολειό μου πάω.

*πόθεν: από πού

**- Κάτσε να φας, κάτσε
να πιεις, κάτσε
να τραγουδήσεις,
κι αν είσαι και γραμματικός,
πες μας την άλφα-βήτα.
Και στο ραβδί του
(α)κούμπησε να πει
την άλφα-βήτα
και το ραβδί του (ή)ταν
ξερό, χλωρά βλαστάρια
βγάζει,
και πάνω στα βλαστάρια
του πέρδικες κελαηδούσαν.
Σ' αυτό το σπίτι που 'ρθαμε
πέτρα να μη ραγίσει**

**κι ο νοικοκύρης του σπιτιού
χρόνια πολλά να ζήσει
και να μας και να μας
καλοκαρδίσει.**

Από τη Σωζόπολη

**Σπύρος Καρδαμάκης,
«Ο Αϊ Βασίλης
και η βασιλόπιτα»**

**Χρήστος Γαρουφαλής,
«Τα πασχαλινά αυγά»
(λεπτομέρεια)**

Έρθε η Πασχαλιά

**- Έρθε η πασχαλιά!
λένε τα πουλιά
πάνω στα κλαδάκια.**

- Έρθε η πασχαλιά
λεν όλο χαρά
και τα λουλουδάκια.

- Έρθε η πασχαλιά!
λέει, καθώς κυλά
και το ποταμάκι.

- Έρθε η πασχαλιά!
και τσουγκρίζει αυγά
το μικρό παιδάκι.

Χάρης Σακελλαρίου

Το λαγουδάκι της Λαμπρής

Ολοχρονίς η χαρούμενη οικογένεια του κυρ Λαγού χοροπηδάει, τραγουδάει και πλέκει κοφινάκια για το Πάσχα. Και σαν φτάσουν οι μέρες της Λαμπρής, ο κυρ Λαγός φωνάζει στη γυναίκα του και τα παιδιά του:

«Εμπρός! Φορτώστε τα καλαθάκια στην πλάτη σας και δρόμο για την πολιτεία. Θα περάσουμε από το σπίτι της κυρά Πασχαλιάς πρώτα».

Και τα λαγουδάκια φορτώνονται τα μισογεμάτα από καραμέλες και σοκολάτες καλάθια τους και ξεκινούν για την κοντινή πολιτεία. Κατά το σούρουπο φτάνουν στο σπίτι της κυρά Πασχαλιάς.

«Χρόνια Πολλά, κυρά Πασχαλιά. Απογέμισέ μας τα καλάθια μας», της φωνάζουν.

Και η κυρά Πασχαλιά τους γεμίζει τα καλάθια τους με κόκκινα αυγά.

Βαριά φορτωμένα ύστερα τα λαγουδάκια, σα

**σκοτείνιασε, πήγανε κρυφά
κρυφά στα μαγαζιά και
πήρανε τη θέση τους μέσα
στις βιτρίνες. Στύλωσαν
περήφανα τα αυτάκια τους,
σήκωσαν όρθια τα δυο
μπροστινά τους ποδαράκια
και περίμεναν να
ξημερώσει για να 'ρθουν οι
φίλοι τους τα παιδιά, να τα
καμαρώσουν.**

**Αχ! Τι χαρά, σαν μαζεύ-
τηκαν μπρος στη βιτρίνα τα
παιδάκια. Ποιο θα πάρει το
γεμάτο κοφινάκι, ποιο θα
πάρει το κόκκινο αυγό!**

**Σαν τέλειωσε η
Πασχαλιάτικη γιορτή, τα
λαγουδάκια γυρίσανε πάλι
στο δάσος και άρχισαν να
πλέκουν καλαθάκια για τη
χαρούμενη γιορτή, που θα
ξανάρθει την ερχόμενη
Λαμπρή.**

**Αντιγόνη Μεταξά
(θεία Λένα)**

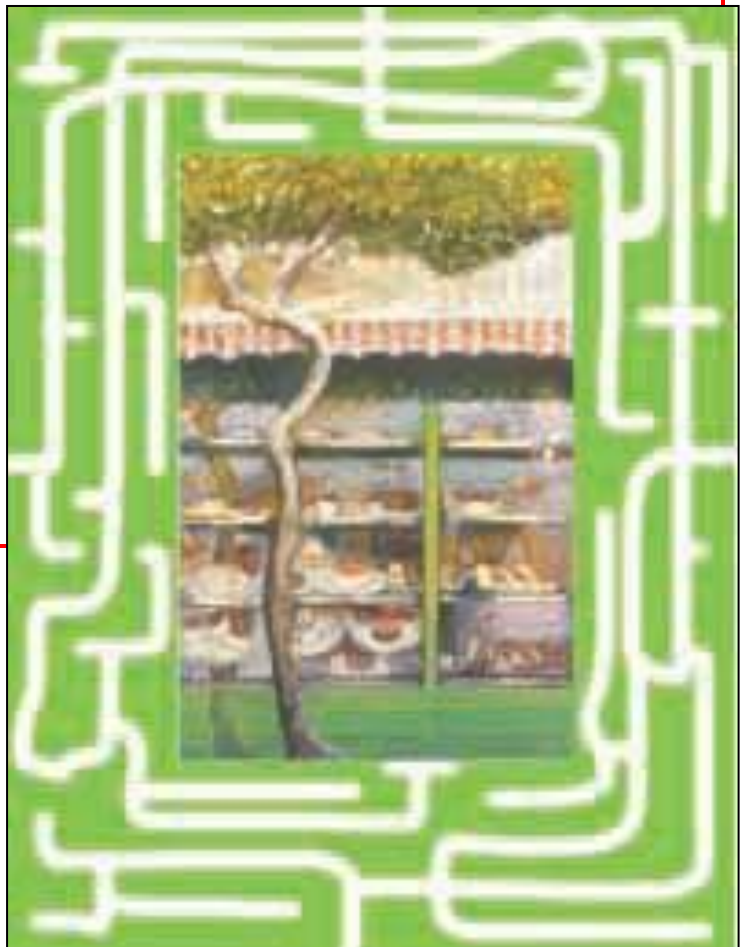

Ποιος γέμισε τα καλαθάκια με κόκκινα αυγά και σε ποιους τα έδωσαν οι λαγοί;

Ποιο δρόμο θ' ακολουθήσουν τα λαγουδάκια για να φτάσουν στη βιτρίνα;

**Ειρήνη
Ηλιοπούλου,
«Ζαχαροπλαστείο»**

Μοιραστείτε ρόλους και «παίξτε» την ιστορία με τα λαγουδάκια στην τάξη. Μπορείτε να φτιάξετε χάρτινα καλαθάκια και να τα γεμίσετε με αυγά, καραμέλες και σοκολάτες. Στο τέλος χορέψτε όλοι μαζί με τη συνοδεία κάποιου πασχαλινού δημοτικού τραγουδιού, που μπορείτε να βρείτε σε διάφορα CD, όπως στα Πασχαλινά της Δόμνας Σαμίου.

Ο Χριστός και τα πουλιά

Κάποτε, λένε, έσκυψε ο Χριστός στα νερά μιας λίμνης και του έπεσε ο σταυρός και χάθηκε. Τότε μαζεύτηκαν γύρω του τα πουλάκια και θέλησαν να βοηθήσουν. Πρώτα πάει το περιστέρι, σκύβει στη λίμνη και βρέχει μόνο τα νύχια του. Ο Χριστός για να το θυμάται του βάζει κόκκινο χρώμα στα ποδαράκια του. Πάει το χελιδόνι, δεν καταφέρνει τίποτα. Ο Χριστός

του βάφει την κοιλίτσα του
με άσπρο χρώμα.

Στην καρδερίνα, που δεν
μπόρεσε κι εκείνη να τα
καταφέρει, βάφει

κόκκινη
τη μυτούλα
και βάζει
πιτσιλιές

στα φτερά. Στην πέρδικα
για σημάδι βάφει μύτη και
πόδια κόκκινα, της σουσου-
ράδας κάνει τρίχρωμη την
ουρά της, στον κοκκινο-
λαίμη – το λέει και τ' όνομά
του – βάφει κόκκινο τον
λαιμό, στ' αηδόني χαρίζει

**μελωδική φωνή. Έτσι
συνεχίστηκε και στα άλλα
πουλάκια, είτε μικρά είτε
μεγάλα.**

**Τέλος, ένας αϊτός από
ψηλά ζυγιάζεται και ορμά
μέσα στα νερά και ανασύρει
τον σταυρό. Τότε ο Χριστός
τον σφραγίζει στη ράχη και
τον κάνει σταυραϊτό.**

Λαϊκός θρύλος*

***Λαϊκός θρύλος: διήγηση,
δημιούργημα της
φαντασίας του λαού**

Απ' όλα τα πουλιά που προσπάθησαν να βοηθήσουν τον Χριστό, μόνο ο σταυραϊτός τα καταφέρνει. Όμως ο Χριστός ανταμείβει όλα τα πουλιά. Γιατί πιστεύεις ότι το κάνει;

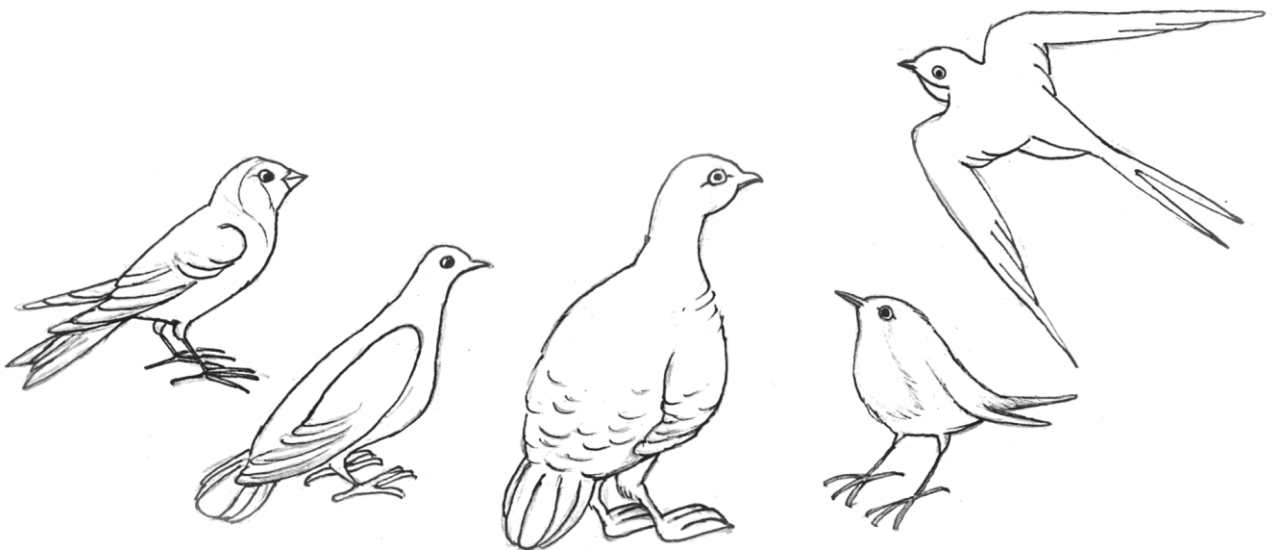

Το αίνιγμα «Από πάνω σαν τηγάνι, από κάτω σαν μπαμπάκι κι από πίσω σαν ψαλίδι» περιγράφει ένα

από τα πουλιά, που αναφέρονται στη λαϊκή παράδοση που διάβασες. Μπορείς να μαντέψεις ποιο είναι;

Ποια χρώματα χάρισε ο Χριστός στο κάθε πουλί; Χρωμάτισε το κάθε πουλί με το σωστό χρώμα!

Η μουσική μπορεί να μιμηθεί το τιτίβισμα των πουλιών, όπως στο μουσικό παραμύθι του Σεργκεί Προκόφιεφ Ο Πέτρος και ο Λύκος. Αν υπάρχει αυτό το CD στο σχολείο σου, βρες ποιο μουσικό όργανο χρησιμοποιεί ο συνθέτης για να δώσει την εντύπωση ενός πουλιού που κελαηδεί.

Το κάθε βότσαλο,
λείο ή τραχύ, το λέω
πατρίδα.

Σαράντος Παυλέας

Θεόφιλος Χατζημιχαήλ,
«Ο ήρωας Μάρκος
Μπότσαρης μαχόμενος»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ασπρογάλανο πανί

Μιλούσανε δυο νεράιδες:
- Τι σημαία να δώσουμε σ'
αυτή τη χώρα; είπαν κι
έδειξαν την Ελλάδα.

**- Ας ρωτήσουμε την ίδια,
είπε η μια.**

**- Ας ρωτήσουμε, συμφώ-
νησε και η άλλη.**

**Βρήκαν την Ελλάδα να
λούζεται σε μια καταγάλανη
θάλασσα και να στεγνώνει
κάτω από έναν ολόλαμπρο
ήλιο.**

**- Κυρά, κυρά αρχόντισσα,
κυρά μας παινεμένη, Ελλά-
δα δοξασμένη, τι χρώμα θέ-
λεις να 'χει η σημαία σου;**

**- Να ρωτήσω τα παιδιά
μου, είπε η Ελλάδα.**

**Τα μισά παιδιά της
ζούσαν στη στεριά,
παιδεύονταν* με τη γη και
τα βουνά.**

**- Κυρά, κυρά αρχόντισσα,
κυρά μας παινεμένη,
Ελλάδα δοξασμένη,
σκληρός ο τόπος. Και η
δουλειά σκληρή. Μα άσπρα
περιστέρια οι ψυχές μας. Γι'
αυτό άσπρη, ολόασπρη τη
θέμε* τη σημαία μας.**

Τα 'γραψε τα λόγια αυτά

***παιδεύονταν:**

αγωνίζονταν, δούλευαν

***θέμε: θέλουμε**

**σε χρυσόδετο τεφτέρι* η
Ελλάδα.**

**- Ας πάω τώρα να ρωτήσω
και τ' άλλα μου παιδιά, τα
παιδιά της θάλασσας, είπε
η Ελλάδα.**

**Τα βρήκε να παλεύουν με
τα δίχτυα. Να τα τραβούν με
κόπο, γιατί ήταν γιομάτα
απ' ασημένια λαχταριστά
ψάρια.**

**- Κυρά, κυρά αρχόντισσα
κυρά μας παινεμένη, Ελλά-
δα δοξασμένη, εμάς**

***ΤΕΦΤΕΡΙ: τετράδιο με
σημειώσεις**

**οι ψυχές μας είναι
δοξασμένες στο γαλανό
νερό. Τούτη η θάλασσα η
μεγάλη, που μας δίνει χαρά
και ζωή, θέλουμε να
χωρέσει τη σημαία μας.**

**Τα 'γραψε και τούτα τα
λόγια η Ελλάδα σε χρυσό-
δετο τεφτέρι και το 'δωσε,
το τεφτέρι, στις νεράιδες.**

**- Έτσι να γίνει, είπαν
εκείνες.**

**Και τότε μέσα από την
αφρισμένη θάλασσα βγήκε
τ' ασπρογάλανο πανί κι
απλώθηκε σε ουρανό και
γη. Κείνη την ώρα ο ήλιος**

άστραψε, έσκυψε, φίλησε
το πανί και το φίλημά του
έγινε ένας ολόχρυσος
σταυρός.

- Η σημαία μας, είπε η
Ελλάδα. Η σημαία για τα
παιδιά της στεριάς, για τα
παιδιά της θάλασσας.

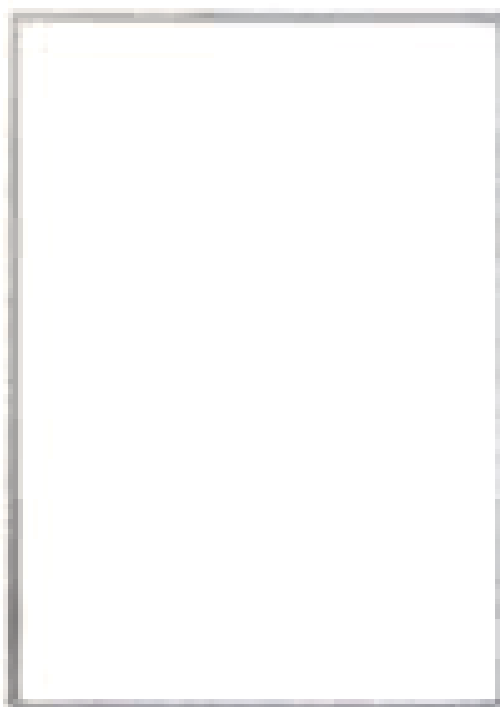
Γαλάτεια Σουρέλη

Ποια παιδιά της Ελλά-
δας έδωσαν το άσπρο και
ποια το γαλάζιο χρώμα στη
σημαία και γιατί;

**ΣΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΒΛΕΠΕΙΣ
ΔΙΑΦΟΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ,
ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΣΗΜΑΙΑ. ΣΥΖΗΤΗΣΤΕ ΣΤΗΝ
ΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟΥ ΚΑΙ ΦΤΙΑΞΤΕ
ΈΝΑ ΔΙΚΟ ΣΑΣ ΣΤΟ ΑΔΕΙΟ
ΠΛΑΪΣΙΟ, ΜΕ ΘΈΜΑ ΤΗ ΣΗΜΑΙΑ.**

Η γιορτή του «Όχι»

Κάτω απ' τη σημαία
στο σχολειό μπροστά
τα παιδιά γιορτάζουν,
τα Ελληνόπουλα

«Όχι στους τυράννους!
Όχι στη σκλαβιά!
Ζήτω η ειρήνη!
Ζήτω η λευτεριά!»

Ύστερα στο ηρώο
στέκουν σιωπηλά.
Κι ακουμπούν στην πλάκα
αγριολούλουδα.

Κώστας Καλαπανίδας

Παρατήρησε τις αφίσες του πολέμου του '40 και διάβασε τα κείμενα που τις συνοδεύουν. Συζητήστε στην τάξη για ποιο σκοπό γίνονται οι αφίσες. Φτιάξε μαζί με τους συμμαθητές σου αφίσες για τη γιορτή του «ΟΧΙ» και στολίστε με αυτές την τάξη.

**Αφίσα
της Βάσως
Κατράκη**

για τους στρατιώτες

**Αφίσα
του Γιώργου
Γραμματόπουλου**

Τα ελληνάκια

Σε κάποιο νησί για χρόνια αφέντης ήταν ο Αγάς* και έκανε ό,τι αυτός ήθελε. Οι Έλληνες κάτοικοι έπρεπε να τον υπακούν, να του δίνουν μερίδιο από τη σοδειά χωρίς κανείς να τολμά να μιλήσει. Γι' αυτό πολλά παλικάρια ξενιτεύονταν στα καράβια. Ανάμεσά τους κι ο Γιώργης.

***Αγάς: αξιωματούχος των Τούρκων**

Όταν γύρισε μετά από καιρό, βρήκε το χωριό άδειο και το Παγόνι, το αγαπημένο πουλί της αδελφής του της Μαρίας, άρχισε να του διηγείται τι έγινε την Κυριακή, που γίνονταν οι γάμοι της Παγώνας και του Γιάννου.

Είχε πια νυχτώσει, αλλά το γλέντι συνεχιζότανε και θα συνεχιζότανε για πολύ ακόμα. Ο γαμπρός κι η νύφη χόρεψαν τον πρώτο το συρτό. Μετά χόρεψαν κι όλοι οι καλεσμένοι.

Η Μαρία κι οι φίλες της τραγούδαγαν για την ομορφιά της νύφης. Το τουμπελέκι, το ούτι, το κλαρίνο συνόδευαν το χορό και το τραγούδι. Κι εκεί που όλα ήταν χαρούμενα, φάνηκε ο Αφέντης ο Αγάς με τους δικούς του.

Συνηθισμένος να κάνει ό,τι θέλει, φώναξε:

- Κρασί και μεζέ για τα παλικάρια μου. Κι εσύ Μαρία, σήκω να χορέψουμε!

Όλοι πάγωσαν. Τέτοια προσβολή! Η Μαρία δεν

**τα 'χασε και με σταθερή
φωνή του είπε:**

- Δε χορεύω με το ζόρι!

**Αυτό ήτανε. Η συνοδεία
του Αφέντη του Αγά σήκω-
σε τα όπλα, οι δικοί μας
τράβηξαν τα σπαθιά...**

**Του Γιώργη τα χείλια
τρέμανε απ' το κακό του...**

**- Αρκετά! φώναξε και
τράβηξε το σπαθί του.
Τώρα θα δει!...**

**- Μη! Του φώναξαν οι άλλοι
και τον κράτησαν σφιχτά
απ' τα χέρια.**

**- Αφήστε με! Αρκετά πια με
τον Αφέντη τον Αγά!**

- Δεν έχει νόημα, Γιώργη, του είπαν οι άλλοι. Είμαστε λίγοι κι είναι πολλοί.

- Δεν είμαστε πια λίγοι, είπε ο Γιώργης. Και στ' άλλα τα χωριά το 'χουν αποφασίσει. Οι δικοί μας πού είναι τώρα;

- Οι ανήμποροι πήγανε σ' άλλα χωριά πιο ήσυχα. Οι νέοι βγήκαν στο βουνό*, είπε το Παγόνι.

***βγήκαν στο βουνό:
ανέβηκαν στο βουνό για ν'
αντισταθούν στον αγά**

- Εμπρός, λοιπόν, για το βουνό!

Είχε ξεμυτίσει ο ήλιος απ' την ανατολή, όταν έφτασαν στους πρόποδες του βουνού. Όλα ήταν ήσυχα. Τίποτε δε φαινόταν, τίποτε δεν ακουγόταν... και ξαφνικά... κοκκίνισε το βουνό απ' τα φεσάκια* και μια ελληνική σημαία ξεδιπλώθηκε.

***φεσάκια: καπέλα που φορούν οι τσολιάδες**

**- Καλύτερα μιας ώρας
ελεύθερη ζωή παρά
σαράντα χρόνια σκλαβιά
και φυλακή!**

**Ήταν κοριτσίστικη φωνή,
που το είπε, αλλά αρκετά
δυνατή για να καταλάβει ο
Γιώργης τη φωνή της
Μαρίας. Με φτερά στα
πόδια ανέβαιναν τώρα το
βουνό, να ενωθούν με τους
άλλους.**

**Ήταν 22 Μαρτίου του
1821.**

Ευγενία Φακίνου

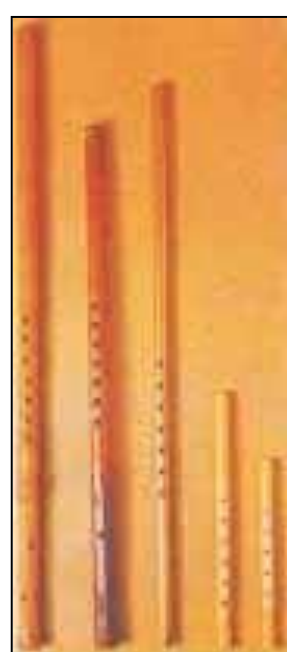
Την ιστορία αυτή την έγραψε η Ευγενία Φακίνου παρατηρώντας λαϊκά κεντήματα. Γράψε και συ τη δική σου ιστορία παρατηρώντας το παρακάτω κέντημα.

Μπατανία (κεντητό σκέπασμα κρεβατιού) από την Κρήτη

Τα μουσικά όργανα που βλέπεις στις παρακάτω εικόνες, για να βγάλουν ήχο, θα πρέπει ο οργανοπαίχτης να τα χρησιμοποιήσει με διαφορετικό τρόπο. Μπορείς να βρεις ποιοι είναι αυτοί οι τρόποι;

**Λαϊκά όργανα: νταούλι,
λαγούτο, φλογέρες**

Μοιράσου τους ρόλους της ιστορίας με τους συμμαθητές σου και «παίξτε» τη σκηνή του γλεντιού. Για μουσική μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα τραγούδια από το CD Τραγούδια και σκοποί από διάφορες περιοχές της Ελλάδας της Δόμνας Σαμίου ή το CD Τραγούδια της Θράκης και της Μακεδονίας του Χρόνη Αηδονίδη ή όποιο άλλο CD με δημοτικά τραγούδια υπάρχει στο σχολείο σας.

Ο αγωνιστής με την πένα

- Τι έγινε το 1821;
- Η ελληνική επανάσταση.
- Και τι πετύχαμε με την επανάσταση;
- Να λευτερωθούμε από τη σκλαβιά.
- Και ποιοι το κατάφεραν αυτό;
- Οι ήρωες του '21.
- Δηλαδή τι έκαναν;
- Πήραν τα ντουφέκια, τα καριοφίλια και τα γιαταγάνια και πολεμώντας από ραχούλα σε ραχούλα κέρδισαν τη λευτεριά.

- Και ποιοι είναι αυτοί οι ήρωες;

Απ' όλες τις μεριές της τάξης ακούστηκαν ονόματα:

- Κολοκοτρώνης!

Καραϊσκάκης! Ανδρούτσος!

Διάκος! Μπουμπουλίνα!

- Τι οφείλουμε σ' αυτούς;

- Ευγνωμοσύνη και αγάπη.

- Γιατί τάχα;

- Γιατί μας χάρισαν τη λευτεριά.

Η δασκάλα μας πήρε βαθιά ανάσα. Φαινόταν ευχαριστημένη από τις

**απαντήσεις μας. Κι ωστόσο
είπε:**

- Ναι, αλλά...**
- Αλλά;**
- Παραλείψατε έναν ήρωα.**
- Ποιον; Τον Κανάρη;**
- Όχι!**
- Τον Μπότσαρη;**
- Όχι! Όχι! Ο ήρωας αυτός
που ξεχάσατε δε φορούσε
φουστανέλα!**
- Και τι φορούσε;**
- Κουστούμι!**
- Κουστούμι; Και πώς
πολεμούσε;**
- Δεν πολεμούσε!**
- Μα τότε τι ήρωας ήταν;**

- Και δε μου λέτε, ήρωες είναι μόνο εκείνοι που μάχονται με όπλα;

Πραγματικά. Αυτό ήταν κάτι που δεν το είχαμε σκεφτεί.

- Στη ζωή υπάρχουν ήρωες, που δεν κρατούν πολεμικό όπλο. Είναι οι καθημερινοί ήρωες, που αγωνίζονται ο καθένας όπως μπορεί.

Ήταν τώρα η σειρά μας να την τρελάνουμε στις ερωτήσεις.

- Και πώς αγωνίστηκε ο ήρωας που ξεχάσαμε;

- Με την πένα του.

- Είναι όπλο η πένα;
- Είναι... Στα χέρια ενός ποιητή είναι.

- Κι ήταν ποιητής;

- Ναι!

- Και πώς τον έλεγαν;

Έγινε σιωπή στην τάξη. Σταμάτησαν οι ερωτήσεις, σταμάτησαν και οι απαντήσεις. Ύστερα, η δασκάλα μάς είπε τονίζοντας μία μία τις λέξεις.

- Δίπλα στους ήρωες που αναφέρατε και που αγωνίστηκαν με ηρωισμό και αυτοθυσία, αγωνίστηκε και ο Διονύσιος Σολωμός.

**Δεν πήδησε ποτέ ραχού-
λες. Δεν κράτησε ποτέ
πιστόλια. Δε μύρισε
μπαρούτι. Μόνο από
μακριά άκουγε το θόρυβο
της μάχης. Κι όμως η πένα
του πολεμούσε. Πολεμούσε
με τους στίχους του.
Μπορεί οι άλλοι ήρωες να
μας χάρισαν τη λευτεριά,
όμως ο ποιητής μάς έδωσε
ένα σύμβολο. Και μάλιστα
το έδωσε, όπως και την
υπόλοιπη ποίησή του,
στην απλή γλώσσα του
λαού, που λίγοι γραμματι-**

σμένοι τη χρησιμοποιούσαν ως τότε.

Τα λόγια του ύμνου τα ξέρουμε όλοι απέξω. Αλλά για να δούμε καλύτερα τι θέλουν να πουν.

Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή σε γνωρίζω από την όψη που με βία μετράει τη γη.

**Απ' τα κόκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά,
και σαν πρώτα
ανδρειωμένη,
Χαίρε ω χαίρε, Ελευθεριά!**

**Βάλαμε τα δυνατά μας
όλα τα παιδιά κι είπαμε
πολύ προσεκτικά τον
εθνικό ύμνο, για ν' αναγαλ-
λιάσει η ψυχή του ποιητή
καθώς λέγαμε το τραγούδι
του.**

Αγγελική Βαρελλά

**Τι οφείλουμε στους
ήρωες και γιατί;**

Στον πίνακα παρατήρησε και ονόμασε τα όπλα και τα ρούχα που φορά το ελληνόπουλο. Συζήτησε με τους συμμαθητές σου εάν το ελληνόπουλο αυτό μπορεί να είναι κάποιος «ήρωας» του '21. Διηγήσου ή ζωγράφισε μια ιστορία γι' αυτό.

**Αλεξάντρ - Μαρί
Κολέν,
«Το
Ελληνόπουλο»**

Μικρή βιβλιοθήκη

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Αύριο είναι Κυριακή (με κασέτα), της Γαλάτειας Γρηγοριάδου - Σουρέλη, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1992.

Για όλα φταίει ο κουραμπιές, της Τασούλας Τσιλιμένη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2000.

Η Βίβλος για παιδιά, της Ζωής Κανάβα, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2001.

**Ιστορίες από τη Βίβλο, του
Ματθαίου Μουντέ, εκδ.
Καστανιώτη, Αθήνα 1998.**

**«Ο κούνελος λέει τα
κάλαντα», της Αντιγόνης
Μεταξά (Θείας Λένας), από
το βιβλίο Άκουσέ με Μαρία
μου, εκδ. Ατλαντίς, Αθήνα
Χ.Χ.**

**«Ο Χριστός γεννιέται»
(ποίημα), της Καίτης
Σταθούδη, από τη συλλογή
Η μελωδία της αγάπης,
εκδ. Αφοί Κυριακίδη,
Θεσσαλονίκη 1996.**

Οι κόκκινες κάλτσες, του Μάνου Κοντολέων, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003.

Πάσχα Ελληνικό, της Αγγελικής Μαστρομιχελάκη, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 1999.

Τα γιορτινά μας, της Ντίνας Χατζηνικολάου, εκδ. Αστήρ, Αθήνα 1983.

Τα Χριστούγεννα του τεμπέλη, του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, εκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα 1998.

Το πάτερ ημών για παιδιά, του Λόις Ροκ, εκδ. Μίνωας, Αθήνα 1995.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

**«25 Μαρτίου» (ποίημα), του
Β. Χαρωνίτη, από το βιβλίο
Τιτιβίσματα, εκδ. Δίπτυχο,
Αθήνα 1975.**

**Βασίλειος Διγενής Ακρίτας,
της Ελένης και του Δημήτρη
Καλοκύρη, εκδ. Κέδρος,
Αθήνα 1983.**

**«Η Ελλάδα» (ποίημα), της
Μαρίας Γουμενοπούλου,
από το βιβλίο Άστρα,
βότσαλα και νότες, εκδ.
Ηράκλειτος, Αθήνα 1985.**

Βιβλιογραφικές / μουσικές πληροφορίες – εικόνες

 Εικόνες

 Φωτογραφίες

 Μουσική

Εθν. Πιν.: Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

 Παναγία Ελεούσα ή Γαλακτοτροφούσα, τέλος 12ου αι., αυγοτέμπερα σε προετοιμασμένο ξύλο,

**114 X 70 εκ., Βυζαντινό
Μουσείο, Αθήνα. (μότο)
«Εσπερινός», Γ. Δροσίνης,
Γαλήνη, Αθήνα 1902.**

**Προσευχή, Θ. Χορτιάτη,
Κούνια Μπέλα, Κέδρος,
Αθήνα 1979**

**Χριστουγεννιάτικο δέντρο,
Ρ. Καρθαίου, Ο αγέρας
παίζει φλογέρα, Αθήνα 1977.**

**🎵 «Δεντράκι μου
περήφανο», στο CD
Χριστούγεννα. 16 Τραγούδια
από όλο τον κόσμο, LYRA
1994**

**«Το χριστουγεννιάτικο
δέντρο» και «Το έλατο που
έγινε χριστουγεννιάτικο
δέντρο», στο CD
Χριστούγεννα Νο 1. Ουράνιο
τόξο, FM 1999**

**Ο Αϊ - Βασίλης θα βρει το
δρόμο του (απόσπασμα),
Κ. Αναγνώστου, Ελληνικά
Γράμματα, Αθήνα 2000.**

**Κάλαντα Πρωτοχρονιάς
από τη Σωζόπολη,
Β. Βαφειάδου, «Ήθη και
έθιμα Σωζοπόλεως»,
Λαογραφία, ΚΘ΄, 1974**

 Σ. Καρδαμάκης, στο
Ο Αϊ-Βασίλης και η Βασιλό-
πιτα, Α. Μαρίνη, Ακρίτας,
Αθήνα 1998.

Έηρθε η πασχαλιά,
Χ. Σακελλαρίου, Παιδική
ποίηση, Καψάσκης,
Αθήνα 1994.

 Χ. Γαρουφαλής, Τα
πασχαλινά αυγά, 2001, λάδι
σε μουσαμά, 52 X 71 εκ.,
Συλλογή Τράπεζας Αττικής.

Το λαγουδάκι της
Λαμπρής, Α. Μεταξά (Θεία
Λένα), Εφημεριδούλα της
θείας Λένας, τ. 34, 1955.

**Ε. Ηλιοπούλου,
Ζαχαροπλαστείο, λάδι σε
πανί, 120 X 185 εκ., 1999.**

**Ο Χριστός και τα πουλιά,
Β. Δ. Αναγνωστόπουλος,
Λαϊκοί θρύλοι και
παραδόσεις για παιδιά,
Καστανιώτης, Αθήνα 2002.**

 **Sergei Prokofiev, Ο
Πέτρος και ο Λύκος, στο
CD, Το καρναβάλι των ζώων
του Camille Saint Saens και
Ο Πέτρος και ο Λύκος του
Sergei Prokofiev, ARTION
2003.**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

 Θ. Χατζημιχαήλ, Ο
ήρωας Μάρκος Μπότσαρης
μαχόμενος, 1933,
υδατογραφία, 124 X 84 εκ.,
Συλλογή Εμπορικής
Τράπεζας της Ελλάδος.
(μότο) «Πατρίδα», Σ.
Παυλέας, Θαλασσινή Φήμη.

**Ασπρογάλανο πανί,
Γ. Σουρέλη, Ο αγέρας παίζει
φλογέρα, Τήνος, Αθήνα 1977**

 Παύλος (σχεδίαση), Μ.
Βαρδοπούλου (προσαρμο-
γή), γραμματόσημο, σειρά:

**Ολυμπιακοί Αγώνες, Αθήνα
2004, «Μοντέρνα Τέχνη και
Ολυμπιακοί Αγώνες» (No
7/2004), 23/7/2004, κλάση
2.00 ευρώ, ΕΛ.ΤΑ. – Β.
Κωνσταντινέα, γραμματό-
σημο, σειρά: Ευρωπαϊκή
Ενοποίηση - Κοινή Ευρω-
παϊκή Αγορά (No 7/1992),
12/10/1992, κλάση 90 δρχ.,
ΕΛ.ΤΑ. – Μ. Βαρδοπούλου
(σχεδίαση), γραμματόσημο,
σειρά: Επέτειοι – Γεγονότα
(No 3/1995), 21/6/1995,
κλάση 100 δρχ., ΕΛ.ΤΑ.**

**Η γιορτή του «Όχι», Κ.
Καλαπανίδας, Μ' αλογάκι
φτερωτό, χ.χ.**

 **Κ. Γραμματόπουλος,
Έλα να τα πάρης, 1941,
έγχρωμη λιθογραφημένη
αφίσα, 100 X 70 εκ.,
Συλλογή Ιστορικής και
Εθνολογικής Εταιρείας
Ελλάδος - Β. Κατράκη, Για
τους στρατιώτες, 1941,
έγχρωμη λιθογραφημένη
αφίσα, 100 X 70 εκ.,
Συλλογή Ιστορικής και
Εθνολογικής Εταιρείας
Ελλάδος.**

Τα ελληνάκια
(απόσπασμα), Ε. Φακίνου,
Κέδρος, Αθήνα 1980.

 Μπατανία (κεντητό σκέ-
πασμα κρεβατιού) από την
Κρήτη, Μουσείο Ελληνικής
Λαϊκής Τέχνης, Αθήνα.

 Λαϊκά όργανα: νταούλι,
λαγούτο, φλογέρες,
Ανωγειανάκης Φ., Ελληνικά
Λαϊκά Μουσικά Όργανα,
Μέλισσα, Αθήνα 1991.

 Δ. Σαμίου, Τραγούδια
και σκοποί από διάφορες
περιοχές της Ελλάδας, CD,
N 4, UNIVERSAL 1996 –

**Χ. Αηδονίδης, Τραγούδια
της Θράκης και της Μακεδο-
νίας, CD, ALPHA 1998.**

**Ο αγωνιστής με την πένα,
Α. Βαρελλά, Αναγνωστικό Γ'
Δημοτικού, Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα
1981.**

 **Αλεξάντρ - Μαρί Κολέν,
Το Ελληνόπουλο, λάδι σε
μουσαμά, 44 X 38 εκ.,
Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα.**

Λύσεις και απαντήσεις

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

**Ο Χριστός και τα πουλιά.
Χελιδόνι**

84 / 166-167, 169

Περιεχόμενα

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ 7

Θέτη Χορτιάτη,
Προσευχή (ποίημα)..... 8

Ρένα Καρθαίου,
Χριστουγεννιάτικο δέντρο
(ποίημα)..... 10

Κατερίνα Αναγνώστου,
Ο Αϊ-Βασίλης θα βρει
το δρόμο του..... 16

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς ... 24

Χάρης Σακελλαρίου, 'Ηρθε
η πασχαλιά (ποίημα)..... 27

**Αντιγόνη Μεταξά (Θεία
Λένα), Το λαγουδάκι
της Λαμπρής29**

**Ο Χριστός και τα πουλιά
(λαϊκός θρύλος)..... 35**

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ 41**

**Γαλάτεια Σουρέλη,
Ασπρογάλανο πανί..... 42**

**Κώστας Καλαπανίδας,
Η γιορτή του ΟΧΙ
(ποίημα)..... 49**

**Ευγενία Φακίνου,
Τα ελληνάκια52**

Αγγελική Βαρελλά, Ο αγωνιστής με την πένα.. 62

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.